

Pedagógushatékonyság a digitális oktatásban - egy empirikus vizsgálat eredményei

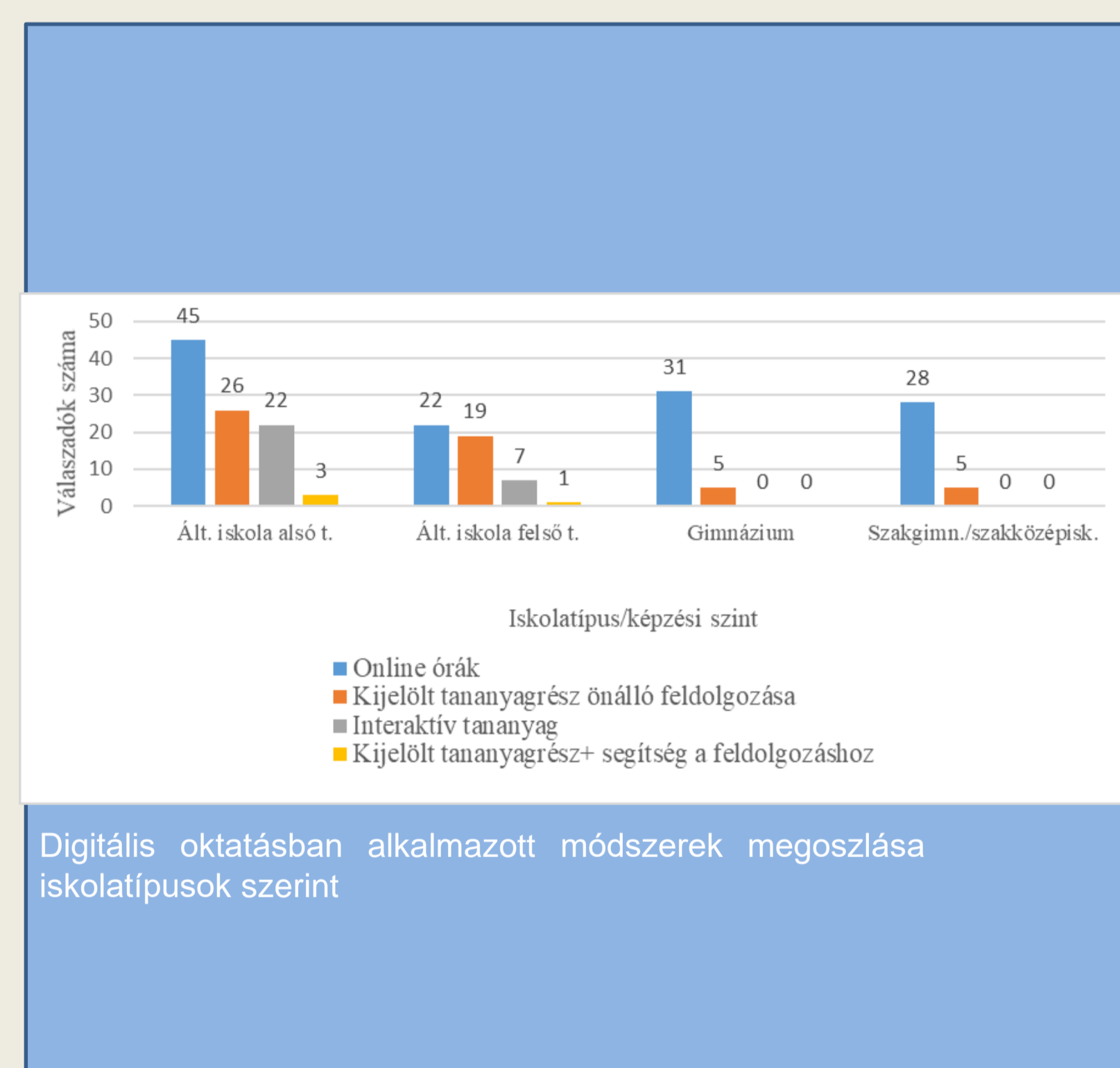
Kopecskó-Hodosi Zsófia

Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

1) Bevezetés

2019-ben egyre több híradásban jelentek meg információk a kínai Vuhan tartományban terjedő vírusról, amely zoonóziv módon (állatról emberre) terjedt az idős lakosság körében, főként a tüdő egészségét veszélyeztetve. Kutatások megerősítették, hogy a járványhelyzet mérséklésének egyik fő eszköze a közösségi vagy társas távolságtartás (social distancing). Ennek okán egyre több ország kormánya törekedett arra, hogy a személyes jelenlétén alapuló munkavégzési, valamint oktatási formákat az online térbe helyezze át. A tavalyi év tavaszán egyre közelebb érkezett a vírus Magyarországhoz is, amelynek eredményeként 2020. március 13-án este az ország miniszterelnökének bejelentése nyomán március 16-tól visszavonásig (a 2019/2020-as tanév végéig) új munkarend került bevezetésre, tantermen kívüli digitális oktatás formájában. Ez egy új korszak hirtelen kezdetét jelentette a magyar köznevelés számára (illetve a felső-oktatásnak is, akik az alap-, és középfokú oktatási intézményekhez képest egy héttel korábban álltak át a digitális oktatásra). A vészhelyzet okán elrendelt óvintézkedések új feladatok elé állították a pedagógusokat, a gyermekeket/tanulókat, sőt még a szüleiket is, amelynek megoldására egy hétvége állt rendelkezésükre.

A kutatás egy 2020 tavaszán végzett empirikus vizsgálat, amelynek célja a szülői oldal véleményének feltérképezése a tantermen kívüli digitális oktatás hatékonyságáról. A hatékonyság-vizsgálat mellett a kérdőív kitért a digitális átállás hatékony pedagógusának jellemzőire, valamint arra is, milyen módon tudja az oktatással-neveléssel foglalkozó szakember a legsikeresebben támogatni a szülőt abban, hogy gyermekét eredményesen segíteni tudja.

4) A kutatás eredményeinek összefoglalása

Kutatásunkban arra kértük a részt vevő szülőket, hogy a 2020-as tanév tavaszán kényszerűségből elrendelt digitális oktatásról, az oktatás mozgatórugóiról, a pedagógusokról osszák meg véleményüket, meglátásaikat. A vizsgálat eredményeiből kiténik, hogy mind a négy képzési szinten (alsó tagozat, felső tagozat, gimnázium, szaggimnázium/szakközépiszkola) tanító pedagógusok az online órákat részesítették előnyben a tananyagok átadása során. Míg az online platformra adott válasz után a legtöbb szülő visszajelzése alapján a pedagógusok csupán kijelölték a rendelkezésre álló tankönyvekből az elsajátítandó tananyag oldalszámait. A legkevesebb válasz az interaktív tananyagokkal való tudásátadásra érkezett.

A tantermen kívüli digitális oktatás során a szülők által legfontosabbnak tartott pedagógus tulajdonságok, jellemzően a prioritástól eltekintve nem mutatnak nagy mértékű változatosságot a különböző oktatási szinteken. Mind az általános iskola alsó tagozatán, mind a gimnáziumban és szakközépiszkolában tanuló gyermekek szülei egyaránt fontosnak tartják, hogy a pedagógusok a gyermekek számára elérhetőek legyenek, amennyiben felmerülő kérdésük van a tananyag feldolgozása, gyakorlása során. Magas arányban került említésre az általános iskola alsó tagozatán és a szakközépiszkolákba járó diákok esetében szülői elvárásként, hogy a pedagógusok legyenek tekintettel a gyermekek, fiatalok terhelhetőségére az otthon elvégzendő feladatok meghatározásakor. A személyes értékek között a legtöbbször megemlített tulajdonság a segítőkészség volt, amelyet egyaránt fontosnak tartottak az alsó tagozaton, a gimnáziumban és a szakközépiszkolákban dolgozó pedagógusok esetében. Arra a kérdésre, miként tudják a pedagógusok a szülőket támogatni az otthoni oktatás során, meglepő módon mind a négy esetben a „nem tud segíteni” válasz fordult elő a legnagyobb arányban. Ezt követően említették a szülők az online felületen történő órátartást, valamint a tantárgy-módszertanában történő segítségnyújtást.

A digitális oktatásra való átállás következtében az említett szülői bevonódás még hangsúlyosabbá vált, szinte nélkülözhetetlen elemként jelent meg az „otthoni iskola” során. A szülők azonban nem pedagógusok. Így ebben a szokatlan helyzetben a tanároknak nem csupán a diákokat kell támogatniuk, hanem a szülőket is, hogy hatékonyan segíteni tudják gyermekeiket.

Bízunk abban, hogy a közölt kutatási eredmények utat mutatnak majd a pedagógusoknak, hogy digitális oktatás esetén növelni tudják hatékonyságukat, ezáltal is támogatva a tanulók iskolai eredményességét.

2) Szakirodalmi áttekintés

Napjainkra detektálhatóvá vált, hogy az online oktatás már nem csupán a módszerek digitalizálását jelenti, hanem az IKT eszközök nevelési-oktatási folyamatba történő bevonását is. (Fehér, 2020) Több országban indultak állami programok, amelynek keretében az iskolákat digitális eszközökkel látták el. A számos pozitívum mellett azonban több esetben számoltak be nehézségekről, amelyeket legtöbb esetben a pedagógusok nem megfelelő felkészítettsége idézett elő. (Czékán, 2019) Magyarország kormánya 2016-ban nyújtotta be a Digitális Jólét Program (ennek része a Digitális Oktatási Stratégia – továbbiakban DOS) tervét, mellyel célja volt, hogy segítse az oktatási intézményeket abban, hogy a felgyorsult globalizálódó világgal lépést tarthassanak. A digitális tananyagfejlesztés mellett a DOS kulcsfontosságú szerepet tanúsított a pedagógusok digitális kompetenciáinak fejlesztésének is. Így a 2020 tavaszán bevezetett tantermen kívüli digitális oktatás akár a DOS vizsgájaként is tekinthető.

A bourdieu-i és coleman-i társadalmi tőke-elméletre vonatkozó kutatások mellett több vizsgálat bizonyítja, hogy a szülői bevonódás nagy mértékben befolyásolja a tanulók iskolai eredményességét. Ennek klasszikus értelmezését a digitális oktatás nagymértékben átfőrtá, hiszen a szülők sok esetben pedagógusi feladatokat is elláttak.

A szülői bevonódásról, annak módjáról és mértékéről számos szakirodalomban olvashatunk. Azonban arról kevés helyen esik szó milyen mértékű változás áll be a szülők részvételében, illetve milyen módon lehet a szülőket ebben a feladatukban segíteni, támogatni, amennyiben a megszokottnak tekinthető jelenléti oktatásról digitálisra szükséges áttérni.

	Kompetencia	Érték
Digitális oktatás hatékony tulajdonságai (általános iskola, alsó tagozat)	IKT ismeret	Segítőkészség
	Terhelhetőség figyelembevétele	Empátia
	Elérhetőség	Együttműködés
	Folyamatos visszajelzés	Motivációs attitűd
	Differenciálás	Helyzethez való alkalmazkodás
	Segítségnyújtás a tananyag elsajátításában	Elfogadó attitűd

	Kompetencia	Érték
Digitális oktatás hatékony pedagógusának tulajdonságai (általános iskola, felső tagozat)	Online órán való ismeretátadás	Helyzethez való alkalmazkodás
	Elérhetőség	Segítőkészség
	Szakmai felkészültség	Empátia
	Naprakész tantárgypedagógiai ismeretek	Tolerancia
		Türelem

	Kompetencia	Érték
Digitális oktatás hatékony pedagógusának tulajdonságai (gimnázium)	Egyértelmű elvárások	Segítőkészség
	Megfelelő IKT kompetencia	Helyzethez való alkalmazkodás
	Visszajelzés az elvégzett munkáról	Empátia
	Differenciálás	Kreativitás
	Tananyag érthető módon történő átadása	Együttműködés

	Kompetencia	Érték
Digitális oktatás hatékony pedagógusának tulajdonságai (szaggimnázium/szakközépiszkola)	Terhelhetőség figyelembevétele	Segítőkészség
	Tananyag feldolgozásában való segítségnyújtás	Türelem
	Módszertani segítségnyújtás	Motivációs attitűd

3) A vizsgálat bemutatása

A vírushelyzet oktatásával foglalkozó szakirodalmi feltárásunk során nem találtunk olyan kutatással, mely a szülők digitális oktatás eredményességéről, annak hatékony pedagógusáról alkotott véleményét fogalmazná meg, így vizsgálatunkat e célból folytattuk le. Fel kívántuk tájni, milyen módon zajlik a különböző iskolatípusokban az online oktatás. Vannak-e olyan oktatási formák, amelyeket az iskolafoktól függően előnyben részesítenek a pedagógusok? Milyen tulajdonságokat (kompetencia vagy érték) tartanak fontosnak a válaszadó szülők a digitális oktatás hatékony pedagógusával kapcsolatban?

Vizsgálatunkat 2020 tavaszának végén, két és fél hónappal a tantermen kívüli digitális oktatás elrendelését követően végeztük. A kutatáshoz Google Forms felmérésadminisztrációs szoftvert hívtuk segítségül. A szoftver segítségével kérdőívet készítettünk, ez került később megosztásra a legismertebb közösségi média különböző csoportjaiban. Az felméréshez alkalmazott felület egy hétig volt elérhető a kitöltésre nyitott szülők számára, ez idő alatt 203 főtől (N=203) érkezett vissza űrlap. A kérdőív témájának relevanciáját jelzi a rövid idő alatt elért nagy számú kitöltés. A kutatás során nem törekedtünk a reprezentativitás elérésére, mivel nem állt módunkban a vizsgálatban részt vevő személyeket a társadalomtudományi módszertan alapján kiválasztani.

	Ált. iskola – alsó tagozat	Általános iskola – felső tagozat	Gimnázium	Szaggimnázium/Szakközépiszkola		Ált. iskola – alsó tagozat	Általános iskola – felső tagozat	Gimnázium	Szaggimnázium/Szakközépiszkola	
A tanulók megemlített támogatásának módja a szülői szempontokból	Online óra	Online óra	Online óra	Videós segítségnyújtás a tananyag elsajátításához	A szülői támogatásának optimális lehetőségeit	Nem tud segítséget nyújtani	Nem tud segítséget nyújtani	Nem tud segítséget nyújtani	Nem tud segítséget nyújtani	
	Videós anyag	Elérhető	Elérhető	Elérhető		Elérhető	Elérhető	Folyamatos visszajelzés	Elérhető	
	Tananyag elmagyarázása	Vázlat, videós segítség	Tananyag elmagyarázása	Online óra		Módszertani segítségnyújtás	Módszertani segítség	Egyértelmű elvárások	Egyértelmű elvárások	
	Egyéni segítség	Tananyag magyarázata	Egyértelmű elvárások	Tanulási módszerek átadása		Visszajelzés	Visszajelzés	Tananyag megfelelő leadása	Új tanulási technikákat ajánl	
	Motiváló feladatok	Egyértelmű elvárások	Visszajelzés	Segítségnyújtás a tananyag elsajátításának módjához		Visszajelzés kérdésekre	Visszajelzés	Elvárások	Tantárgy módszertanával segíti az elsajátítást	
	Tanulási technikák	Visszajelzés	Törődés	Differenciálás		Egyértelműen kommunikál a szülőnek kelljen a tananyagot átadni a gyermeknek			Motiválja a tanulót	
						Pszichés támogatást nyújt				
						Alkalmazkodó a kialakult helyzethez				